PAPER - 1

MT

2017 .... 1100 **Seat No.** | | | | | | | |

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - I

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

	प्रथमः विभागः - गद्यम् ।	
उ.१.	**अ) गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत। षष्ठाश्चर्यं **मेक्सिको** देशे विद्यते ।	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरत। **जार्डनदेशस्य प्राचीना नगरी पेट्रा** आश्चर्यगणेषु सप्तमा अस्ति।	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यम् इति लिखत। पञ्चमम् आश्चर्यं मेक्सिको-देशे विराजते । - **असत्यम् ।**	१
उ.१	**ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । शाकविक्रेता शाकविक्रय - अनुज्ञापत्रात् वञ्चितो भवति, यतः **ग्राहकः ग्राहकमञ्चम् अभिगच्छति ।**	१
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । ग्राहकमञ्चः नाम **ग्राहकाणां ग्राहकैः ग्राहकार्थं निर्मितः मञ्चः ।**	१
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । परिमाणानां स्थाने पाषाणखण्डानाम् उपयोजनं विधियुक्तम् । - **अयोग्यम् ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।** **स्तम्भपूरणं कुरुत ।**	२

विधियुक्तम्	विधिविरुद्धम्
I.S.I. परिमाणानि	**पाषाणखण्डानाम् उपयोगः**
अनुज्ञापत्रम्	**त्रुटिता तुला**

उ.१	**क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	चतुर्थपदं चित्वा लिखत ।	१
१)	गतः : अतीतः :: सङ्कटम् : **आपत्तिः ।**	
२)	शरीरम् : अङ्गम् :: दर्शितवान् : **प्रकटितवान् ।**	

(ii)	मेलनं कुरुत । (विशेषण-विशेष्य)	१
१)	आगताः - **गुप्तचराः**	
२)	क्षुद्राः - **जन्तवः**	
३)	सङ्कटमुक्तः - **अर्जुनः**	
४)	आच्छादितम् - **सर्वाङ्गम्**	
(iii)	**निर्दिश्य, प्रविश्य** ।	१
२.	**पृथक्करणम् ।**	
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	२
(i)	गुप्तचराणां दर्शनेन अर्जुनः भीतः ।	
(ii)	सूर्यखगस्य मार्गदर्शनम् ।	
(iii)	पिपीलिकानां अर्जुनं सहाय्यम् ।	
(iv)	अर्जुनेन कृतज्ञता प्रकटिता ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ. २	**अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**पृथक्करणम् ।**	२
	रोगाः अपहर्तारः सन्ति । → आरोग्यस्य / **जीवितस्य** / **श्रेयसः**	
२.	**शब्दज्ञानम् ।**	
	पर्यायशब्दयोः मेलनं कुरुत ।	१
१)	नौका - **तरणिः ।**	
२)	तटम् - **कूलम् ।**	
उ. २.	**ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् ।**	
	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	वारि वह्निविवर्धनाय पिबेत् ।	
उ. २.	**क) स्मरणम् । श्लोकपूर्तिं कुरुत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)**	२
(i)	याममध्ये **न भोक्तव्यं यामयुग्मं न लङ्घयेत् ।**	
	याममध्ये रसोत्पत्तिर्यामयुग्माद्बलक्षयः ॥	
(ii)	अद्रोहः **सर्वभूतेषु कर्मणा मनसा गिरा ।**	
	अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतत्प्रशस्यते ॥	

उ.२. ड) **श्लोकांशान् मेलयत ।** २

१)	उपवीतमलङ्कारं	-	**स्रजं करकमेव च ।**
२)	बली बलं वेत्ति	-	**न वेत्ति निर्गुणः ।**
३)	निशान्ते च पिबेद्वारि	-	**त्रिभी रोगो न जायते ।**
४)	गुणी गुणं वेत्ति	-	**न वेत्ति निर्बलः ।**

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ **यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)** २

अ) **नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**

	द्वितीया एकवचन	षष्ठी बहुवचन	पञ्चमी एकवचन
नाम	**तमः**	**पिपीलिकानाम्**	**अनुसारिणः**
सर्वनाम	**सर्वम्**	**अस्माकम्**	**तस्मात्**

आ) **क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	विध्यर्थः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः
दास्यति	**कथयामास**	**प्राविशत्**	**संश्रयेत्**	**लभन्ते**	**अस्तु**

इ) **समासाः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत ।

	विग्रहवाक्यानि	समासनामानि
(i)	निषिद्धम् आचरणम् ।	**कर्मधारयः**
(ii)	स्थानम् अनुसृत्य ।	**अव्ययीभावः**
(iii)	पात्रं च अपात्रं च एतयोः समाहारः ।	**समाहारद्वन्द्वः**
(iv)	न भाषमाणः ।	**नञ् - तत्पुरुषः**
(v)	पर्वते तिष्ठति इति ।	**उपपद - तत्पुरुषः**
(vi)	करुणार्द्रं हृदयं यस्य सः ।	**बहुव्रीहिः**

ई) **उपपदविभक्तिः ।** २

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) अथ अपरेद्युः उभौ तौ **नागार्जुनं** प्रति आगतवन्तौ ।
(ii) जनसमाकुलात् **नगरात्** दूरं गत्वा सः मनः शान्तिमनुभवितुमैच्छत्।
(iii) अर्जुनस्य **हस्तस्य** उपरि काश्चन पिपीलिकाः वृक्षादपतन् ।
(iv) वस्तुतः **आदेशम्** अनुसृत्य अन्तर्जालतः अनल्पं ज्ञातव्यम् अस्मि ।
(v) अर्जुनः **वनप्रदेशं** प्राविशत् ।
(vi) **ग्रामात्** बहिः मन्दिरम् अस्ति ।

उ)	**सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	पापान्मुक्तिः = पापात् + **मुक्तिः** ।	
(ii)	**तनुरग्रभागः** = तनुः + अग्रभागः ।	
(iii)	तद्यथार्थम् = **तत्** + यथार्थम् ।	
(iv)	**तटभ्रमैश्च** = तटभ्रमैः + च ।	
(v)	असावनुचितः = **असौ** + **अनुचितः** ।	
(vi)	चैतैः = च + **एतैः** ।	
ऊ)	**सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)**	२
(i)	सङ्गीते **सप्त** स्वराः भवन्ति ।	
(ii)	**चतस्रः** प्रमुखाः दिशः सन्ति ।	
(iii)	रघुवंशस्य **चतुर्थः** सर्गः दिग्विजयविषयकः ।	
(iv)	अस्यां कक्षायां **द्वितीयः** मञ्चः त्रुटितः ।	
(v)	स्वातन्त्र्यपूर्वकालादेव क्रीडामेतां वैश्विकस्तरं नेतुं **प्रथमः** प्रयासः कृतः महाराष्ट्रेणैव ।	
(vi)	कबड्डीक्रीडायां सातत्येन **त्रिवारं** सुवर्णपदकं प्राप्य विश्वविक्रमः प्रस्थापितो भारतदेशेन।	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।** **कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।** आवां पुष्पाणि आनयाव । शिक्षकाः मार्गदर्शनं कुर्वन्ति । सर्वे राष्ट्रगीतं गायन्ति । मह्यम् संस्कृतभाषा रोचते ।	४
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।** **मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।** एकदा सर्वे ग्रामस्थाः सम्मिल्य एकस्य ग्रामीणस्य **विषये** चर्चाम् अकुर्वन्। बहुभिः जनैः स प्रशंसितः। अन्ततः एकः जनः अवदत् सः उत्तमः जनः अस्ति, इत्यत्र नास्ति सन्देहः । परन्तु तस्मिन् द्वौ दोषौ **वर्तेते** इति मे प्रतिभाति। तच्छ्रुत्वा अपरः अपृच्छत् कौ तौ दोषौ ? ज्ञातुम् इच्छामि। सः शीघ्रकोपी तथा कोपावेशे सः कार्याकार्यविवेकं न रक्षति। **संयोगवशात्** यस्य विषये वार्तालापः प्रचलितः आसीत् स एव तत्र आगतः। अन्तिमं वाक्यं तस्य श्रवणपथे आपतितम्। स्वस्य आलोचकस्य **उपरि** उत्पत्य ग्रीवया तं गृह्णन् सः अपृच्छत्, रे शठ, मां शीघ्रकोपी इति वदसि ? किं ते धाष्टर्यम्। तव कण्ठनोदनं करोमि अधुना। उपस्थिताः अन्ये जनाः तस्य रक्षणार्थं प्रयतमानाः अवदन्, भवान् स्वयमेव प्रमाणीकृतवान् यत् तस्य आलोचना न मिथ्या।	४
	** ** ** ** **	